

Werkwijze onderzoeksprogrammering

Albrandswaard, Capelle aan den IJssel, Krimpen aan den IJssel en Lansingerland

datum 19 juni 2024
onderwerp werkwijze onderzoeksprogrammering

1 inleiding

De rekenkamer doet onderzoek naar de doeltreffendheid, doelmatigheid en rechtmatigheid van het functioneren van de gemeenten Albrandswaard, Capelle aan den IJssel, Krimpen aan den IJssel en Lansingerland. Het doel is om daarmee de controlerende en kaderstellende rol van de gemeenteraad te versterken. De rekenkamer is onafhankelijk in de keuze van onderzoeksonderwerpen.

De rekenkamer vindt het belangrijk dat het proces om onderzoeksonderwerpen te selecteren transparant en navolgbaar is. De rekenkamer heeft in 2022 en 2023 in diverse bijeenkomsten met (delegaties van) gemeenteraden gesproken over de invulling van dit proces. Daarbij is aandacht besteed aan de wijze waarop de rekenkamer voldoende 'oog en oor' heeft voor de kennisbehoefte bij raden, maar tegelijkertijd ook met enige afstand relevante onderwerpen agendeert. Dit laatste kan de rekenkamer doen vanuit ervaringen met eerder onderzoek in de verschillende gemeenten, maar ook door de uitgebreide contacten met andere rekenkamers en maatschappelijke organisaties.

Dit document bevat de inrichting van de selectieprocedure voor te onderzoeken onderwerpen.¹ Het gaat achtereenvolgens over welke typen onderzoeken worden onderscheiden, hoe de rekenkamer mogelijke onderwerpen verzamelt, welke criteria daarbij worden gehanteerd en hoe over de gemaakte keuzes wordt gecommuniceerd.

2 type onderzoek

De rekenkamer onderscheidt meerdere soorten onderzoek. Het gaat zowel om onderzoek voor één gemeente als om onderzoek voor meerdere gemeenten samen. Dit laatste heeft als voordeel dat het mogelijk is om zowel de uitvoering als resultaten in perspectief te plaatsen. Op die manier kan worden geleerd van elkaar. Ook geeft gezamenlijk onderzoek de mogelijkheid een gemeenschappelijke regeling uitgebreider te onderzoeken dan voor een individuele gemeente kan worden gedaan.

¹ Voor Rotterdam is eerder een werkwijze voor selectie van onderwerpen vastgelegd. Deze is te vinden op de website van de rekenkamer onder 'procedure onderzoeken'

De rekenkamer onderscheidt drie typen onderzoek:

- *Gemeentespecifiek onderzoek*. Deze variant geldt alleen voor Capelle aan den IJssel en Lansingerland. In deze variant wordt specifiek voor de betreffende gemeente onderzoek uitgevoerd naar een lokaal thema.
- *Gemeenschappelijk onderzoek*. Deze variant kan gelden voor alle gemeenten of voor een aantal gemeenten. Ten eerste kan een thema van onderzoek een gemeenschappelijke regeling² of regionaal thema zijn. Dit zal doorgaans een gemeenschappelijk onderzoek zijn voor alle deelnemende gemeenten, inclusief Rotterdam. Ten tweede kan een gemeenschappelijk onderzoek worden uitgevoerd naar een gezamenlijk onderwerp voor een aantal gemeenten.
- *DoeMee-onderzoek*. Dit is een jaarlijks onderzoek onder leiding van de Nederlandse Vereniging van Rekenkamers waar rekenkamers aan mee kunnen doen en dat deels gefinancierd wordt door het Ministerie van Binnenlandse Zaken. In principe kunnen alle regiogemeenten elk jaar meedoen. Het thema wordt landelijk bepaald. Op basis van het thema neemt de rekenkamer het besluit of deelname zinvol wordt geacht.

3 selectieproces

gemeentespecifiek onderzoek

De selectie van een gemeentespecifiek onderzoek ziet er stapsgewijs als volgt uit:

- 1 Enige tijd voor de start van het onderzoek neemt de rekenkamer het initiatief om input te vragen voor het onderzoeksthema. De rekenkamer zal hiervoor per brief de raad vragen input te leveren en zal daarbij tevens suggesties doen voor mogelijk relevante thema's.
- 2 De gemeenteraad levert een intern afgestemde lijst met thema's aan. Deze lijst bevat 2-4 onderwerpen met een beknopte toelichting waarin de beoogde richting en informatiebehoefte van het onderzoek is toegelicht.
- 3 De rekenkamer voert een beknopte selectietoets per thema uit om tot een keuze van het onderwerp te komen. Daarbij worden de selectiecriteria (zie paragraaf 4) als richtlijn genomen.
- 4 De rekenkamer neemt op basis van de selectietoetsen een besluit over het onderwerp en deelt dit mee aan de gemeenteraad.
- 5 Vervolgens start het onderzoeksproces met het uitwerken van de opzet. De opzet wordt voorgelegd aan de begeleidingscommissie rekenkamer.³ Indien er geen begeleidingscommissie is, wordt gezamenlijk met de griffie afgesproken op welke wijze de raad wordt betrokken. Uit het contact met de raad kunnen nog accenten in vraagstelling of scope van het onderzoek voortkomen.

gemeenschappelijk onderzoek

De selectie van gezamenlijk onderzoek ziet er stapsgewijs als volgt uit:

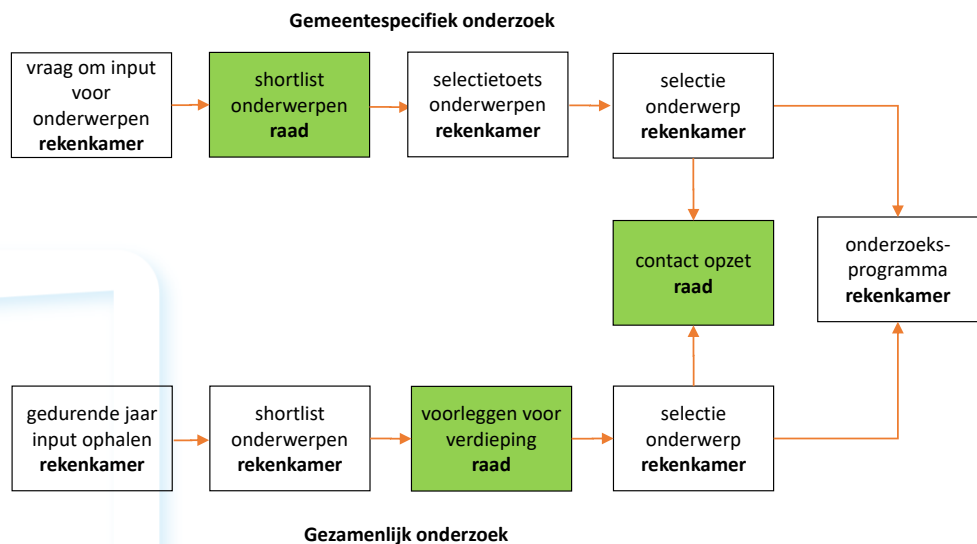
- 1 De input voor onderwerpen wordt gebaseerd op gesprekken met raadsleden, griffiers en gemeentesecretarissen die de rekenkamer gedurende het jaar voert en eigen waarneming van relevante thema's.
- 2 Enige tijd voor de start van een gezamenlijk onderzoek stelt de rekenkamer op basis van deze input een shortlist op. Deze shortlist wordt gebaseerd op de selectiecriteria (zie paragraaf 4) en bevat 3-5 onderwerpen.

² In art. 184 lid 1a. van de Gemeentewet staat beschreven dat de rekenkamer bevoegd is om onderzoek te doen naar onder andere gemeenschappelijke regelingen.

³ In de Verordening Rekenkamer is vastgelegd dat in gemeenten met een begeleidingscommissie de onderzoeksopzet voor start van het onderzoek in de begeleidingscommissie wordt besproken.

- 3 De shortlist wordt voorgelegd aan de begeleidingscommissie (indien deze er is) of in overleg met de griffie aan een klankbordgroep of commissie vanuit de gemeenteraad. Gevraagd wordt invalshoeken of specifieke kennisbehoefte per thema te benoemen.
- 4 Op basis van de reacties neemt de rekenkamer een besluit over het onderwerp van het onderzoek en deelt dit mee aan de gemeenteraden.
- 5 Vervolgens start het onderzoeksproces met het uitwerken van de opzet. De opzet wordt in voorgelegd aan de begeleidingscommissie rekenkamer. Indien er geen begeleidingscommissie is, wordt gezamenlijk met de griffie afgesproken op welke wijze de raad wordt betrokken. Uit het contact met de raad kunnen nog accenten in vraagstelling of scope van het onderzoek voortkomen.

Schematisch ziet het proces voor de bovenstaande varianten er als volgt uit. De groene blokken zijn de momenten waarop de raad wordt betrokken.

DoeMee-onderzoek

Het DoeMee-onderzoek kent een andere opzet en wijze van uitvoering. Jaarlijks wordt door de Nederlandse vereniging van rekenkamers een onderwerp geselecteerd. Een extern bureau voert vervolgens het onderzoek uit. Geïnteresseerde rekenkamers kunnen hier op intekenen. Per jaar zal de rekenkamer beoordelen of deelname interessant is. In principe zal deelname voor alle vier de gemeenten gelden, tenzij er argumenten zijn hiervan af te wijken, bijvoorbeeld vanwege inhoudelijke of capaciteitsoverwegingen.

4 selectiecriteria

De rekenkamer hanteert een aantal criteria op basis waarvan wordt beoordeeld in hoeverre een onderwerp passend is om door haar te worden onderzocht. De criteria zijn voor zowel gemeente specifiek als gemeenschappelijk onderzoek gelijk en zijn als volgt:

- 1 de gemeente speelt een substantiële rol op dit onderwerp;
- 2 het is ten behoeve van de kaderstellende en/of controlerende rol van de gemeenteraad belangrijk dat zij meer kennis krijgt over het gemeentebestuur of uitvoering op dit onderwerp en de resultaten daarvan;

- 3 er is een toegevoegde waarde van onderzoek specifiek door de rekenkamer, gezien vanuit zowel haar wettelijke bevoegdheden als de onderzoeksactiviteiten van andere instituties;
- 4 het onderwerp heeft een groot maatschappelijk of financieel belang;
- 5 timing: het onderwerp is niet alleen nu maar ook bij publicatie nog relevant en het sluit in redelijke mate aan op de beleidscyclus op dat terrein;
- 6 er is voldoende variatie in thema's/beleidsterreinen binnen de meerjarenprogrammering.

Specifiek voor gemeenschappelijk onderzoek naar een GR of regionaal thema geldt nog aanvullend:

- 7 a. het onderwerp gaat over gemeente overstijgende taken en is relevant voor de bij het onderzoek betrokken gemeenten.

Specifiek voor gemeenschappelijk onderzoek voor meerdere gemeenten naar één thema geldt nog aanvullend:

- 7 b. het onderwerp is voldoende relevant voor de betrokken gemeenten en leent zich er voor lokale ontwikkelingen in een breder perspectief te plaatsen.

5 onderzoeksprogramma

De rekenkamer stelt jaarlijks een onderzoeksprogramma op dat in december wordt gepubliceerd. Hierin worden de uit te voeren onderzoeken voor Rotterdam, Albrandswaard, Capelle aan den IJssel, Krimpen aan den IJssel en Lansingerland opgenomen. De onderwerpkeuze in Rotterdam komt volgens een vaste planning tot stand. De keuze van onderwerpen voor de regiogemeenten kan gedurende het hele jaar plaatsvinden. De timing is afhankelijk van het moment dat er ruimte is een onderzoek op te gaan starten. Dat betekent dat in het onderzoeksprogramma voor het ene onderzoek al wel een onderwerp kan worden genoemd en voor het andere mogelijk nog niet.